

27.61x33.68	31	24	עמוד	הארץ - THE MARKER WEEK	29/03/2012	31425843-0
איגוד המוסכים - 16780						

הוועדה פירסמה מסקנותיה

גן בתל אביב. הוצאה של 3,000-4,000 שקל בחודש

מחאת העגלות של הקיץ שעבר הטילה זרקור על הנטל הכספי הכבד הכרוך בגידול ילדים בגיל הרך. לפי פרק מדו"ח בנק ישראל, שיפורסם במלואו בסוף החודש, במשפחות שבהן האם עובדת מסתכמת ההוצאה על גנים בכ-1,900 שקל בחודש, שהם רבע מהשכר נטו שלה. בתל אביב ובסביבתה, לעומת זאת, ההוצאה על גן פרטי יכולה להגיע ל-3,000-4,000 שקל בחודש. מובילי המחאה דרשו להחיל חוק חינוך חינם מגיל 0, כלומר מיד לאחר חופשת הלידה, או לכל הפחות להפשיר את החוק שהוקפא ב-1984 שלפיו חינוך חינם יחול כבר מגיל 3. ועדת טרכטנברג אימצה את הרעיון הזה, ובנוסף המליצה להזרים 3.5 מיליארד שקל לבניית גני ילדים חדשים ולשיפוץ גנים קיימים לילדים בכל הגילים. זאת, בין היתר, כדי שיעמדו בסטנדרטים של חוק הפיקוח על גני ילדים, שנמצא בימים אלה בשלבי חקיקה (כפי שיפורט בהמשך). הכסף שיוורם למערכת צפוי להוסיף 40 אלף מקומות בגנים, שאמורים להביא לירידת המחירים בהם. בינואר אישרה הממשלה את ההמלצות האלה והקציבה לרשויות המקומיות שלוש שנים ליישם את החוק, כלומר להכשיר מספיק גני ילדים לקליטת הפעוטות. לפי נתוני המרכז לשלטון מקומי, 250 אלף ילדים מתוך 300 אלף יוכלו להיקלט בגנים של חינוך חינם כבר בשנה הקרובה. ואולם הממשלה לא הקצתה תקציב נוסף כדי לממן את כוח האדם הדרוש בגנים לבני 3-4. התקן הקיים בגנים אלה וזה לתקן במסגרות לבני 5-6: גנת וסייעת ל-35 ילדים.

"המהלך שעושה הממשלה נכון בבסיסו, אבל הוא עלול לפגוע בהיבט הפרגוגי, מכיוון שלבני 3-4 יש צרכים שונים. לכן זה כל כך מקומם", אומר בכיר במרכז השלטון המקומי. "בכל גן צריכים להיות לפחות שלושה אנשי צוות בתקן מלא, אבל במשרד החינוך אומרים לנו שאין אפשרות לפרוץ את התקציב. אנחנו חוששים

אז הוקמו ועדות, הוסקו מסקנות, נכתבו המלצות ואפילו התקבלו כמה החלטות מרחיקות לכת, שיהפכו את המשק הישראלי לתחרותי ופתוח יותר ואת חיינו לקלים יותר. האם זה עוזר לנו? עדיין לא

שוקי שדה

חינוך חינם מגיל 3: יש חוק, אין מספיק גנים

היוזמה: חוק חינוך חובה חינם מגיל 3 **ההמלצות:** ועדת טרכטנברג המליצה להחיל חוק חינוך חינם מגיל 3 ולהזרים 3.5 מיליארד שקל לבניית גני ילדים חדשים ולשיפוץ גנים קיימים. החוק אושר בינואר 2012, והממשלה הקציבה לרשויות המקומיות שלוש שנים ליישם את החוק, כלומר להכשיר מספיק גני ילדים לקליטת הפעוטות הבעיה: אין מספיק גנים ותקציב להעסקת גננות

« שהמדינה תאמר לעיריות שהן יכולות לשכור אנשי צוות על חשבונן, והתשלום יושת על ההורים».

גני הילדים הפרטיים, שצפויים להפסיד כסף רב מהמעבר של הילדים לגנים ממלכתיים בחינם, מתנגדים למהלך בכללותו. עם זאת, הם יוכלו להשתלב בהסדר של חינוך חינם מגיל 3, ויקבלו מהמדינה 700 שקל בחודש עבור כל ילד. "אני לא יכול לגייס בסכום הזה מספיק כוח אדם, שלא לדבר על כוח אדם איכותי, כדי להעניק שירות מיטבי לילדים ולהורים", מסביר חנן דגן, מנכ"ל איחוד גני הילדים הפרטיים. "אולי זה יפתור היבט אחד של יוקר המחיה, אבל זה ייצור בעיה אחרת, מהותית יותר, של איכות החינוך לילדים. כשאמרת זאת לגורמי הממשלה השונים הם ענו שזה ייצור שוויון הזדמנויות - בפועל כולם יקבלו, אבל פחות. מלבד זאת, עשרות אלפי סיעות וגננות בגנים פרטיים יפוטרו, וזה יעלה את שיעור האבטלה בקרב נשים".

כדי לקבל את 700 השקלים ייאלצו הגנים הפרטיים לקבל רישיון מהמדינה, במסגרת חוק הפיקוח על גני הילדים. ח"כ זבולון אורלב, יו"ר הוועדה לזכויות הילד בכנסת, יום בשנים האחרונות את החוק שמטרתו להסדיר את הענף, שכיום הוא פרוץ לחלוטין - כל אחד יכול לפתוח גן פרטי. משרד התמ"ת קיבל את יוזמת החקיקה, שקובעת שתוך שבע שנים יאמצו הגנים הפרטיים סטנדרטים של בטיחות ויפעלו תחת רישיון המדינה.

ואולם ברו"ח בנק ישראל שפורסם באחרונה נקבע שההוצאות הנדרשות כדי לעמוד בסטנדרטים הביטוחיים ייקרו את עלויות הפעלת הגנים ב-40%. בבנק מודעים לכך שחלק מההוצאה תמומן על ידי הממשלה, אך מזהירים שללא תקצוב מלא של תוספת העלויות - ייפול הנטל על כתפי ההורים. חקיקת החוק נדחתה לתחילת מושב הקיץ במאי עקב התנגדות של שחקנים בענף, בהם בעלי הגנים הפרטיים.

לדברי דגן, שיתוף פעולה בין כל הגורמים יוכל לצמצם את העלויות הקשורות בבטיחות. "אפשר ליצור תאמות נקודתיות ולא להפוך עולמות. לדוגמה, אחת הדרישות היא שדלת תיפתח החוצה ולא פנימה, כדי לא לפגוע בילד שאולי עומד בפנים. אפשרות אחרת היא להתקין על הדלת מעצור כך שהיא תיפתח לאט. אורלב נתן לי לדבר בפני הוועדה בכנסת, אבל פעמים רבות ביקשתי לשבת איתו כדי למצוא פתרונות ונתקלתי באיטיות".

"אני לא אטום לב", אומר אורלב בתגובה. "לא מדובר בחקיקה עצמה, אלא בתקנות שיגיש משרד התמ"ת לוועדה שלב מאוחר יותר. לכן בשלב זה אין טעם להיפגש כדי לדבר על גודל חלון או דלת". אורלב מתקשה לקבל את הקביעה של בנק ישראל, וכך גם גורמי המקצוע במשרד התמ"ת. "לא ברור לי על סמך מה קבע בנק ישראל את מסקנותיו", אומרת מיכל צוק, משנה למנכ"ל משרד התמ"ת והממונה על התעסוקה. "הממשלה הקצתה 700 מיליון שקל כדי לממן את ההתאמות הנדרשות לסוגיית הבטיחות".

מחירי המזון: עדיין מחכים לבשורה

היוזמה: להוריד את מחירי המזון ההמלצות: משרד התמ"ת ממליץ להוריד מכסים בתחום הבשר, העוף, הנקניקים ומיצי הפירות, כדי להוריד את מחירי המוצרים; למנות נאמני צרכנות, שיסתובבו במרכזים ויפקחו על הנעשה ברשתות השיווק; ולהקים מאגר מידע מקוון להשוואת מחירים ברשתות השיווק. הוועדה עדיין לא סיימה את פעילותה וממשיכה לבחון את תחומי הרגולציה והתחרות הבעיה: מכסים אחרים נותרו בעינם, וההפחתה תהיה חלקית ותתפרש על פני כמה שנים

בספטמבר, הרבה לפני שגולש ישראלי העלה לפייסבוק תמונה שהוכיחה כי חטיף פסק זמן עולה בניו ג'רזי פחות ממהצעת מחירו בישראל, שלחו במשרד התמ"ת את הנספחים המסחריים של ישראל בעולם לסופרמרקטים מקומיים, מצוידים ברשימה של 35 מוצרים. המטרה היתה לאסוף מידע עבור ועדת קרמי לבחינת רמת התחרותיות והמחירים בענף המזון. הנספחים התבקשו לבקר בשלושה סוגים שונים של חנויות: דיסקאונט; חנות שכונתית

שלט מחאה נגד בנק הפועלים בתל אביב. אם התחרות תגדל הציבור יוכל לחסוך כ-8 מיליארד שקל בשנה

רבות בהסברה, כמו נאמני צרכנות. היינו בסרט הזה מיליון פעם, אבל חסרות המלצות בתחומים מהותיים כמו היחסים בין הספקים הגדולים לרשתות הגדולות. יש צורך בפעולה שיטתית של ניטור עמוק של כשלי השוק הקיימים בכל ענף".

פרופ' ירון זליכה, לשעבר החשב הכללי וכיום דיקן הפקולטה למינהל עסקים במכללה האקדמית קריית אונו, חוזר ודורש טיפול שורש עמוק. "עובדים ענף-ענף, מזהים את המונופול וקובעים את מקסימום אחוזי השליטה בו", אמר זליכה בהרצאה שנשא באוגוסט "מה, זאת בעיה גדולה לקבוע שאף רשת סופרמרקטים לא תהיה גדולה מ-15%? כמו שהממשלה ידעה לאשר את המיזוגים, יש לה את מלוא הסמכות, ובטח את המנדט המוסרי, ובוודאי את המנדט הכלכלי והיעיל, לכפות את הפיצול. זה תפקידה".

בהמשך דבריו ציין זליכה שעד שיפורקו המונופולים, צריך להטיל פיקוח על מוצרים של מונופולים, כגון קוטג'. לדבריו, הממשלה לא פועלת בנחישות הראויה כדי לצמצם את יוקר המחיה. "בוא נראה אם בעוד שנה יהיה מצבו של מעמד הביניים טוב או גרוע יותר", הוא אומר. "לדעתי, יש סיכוי גדול שמצבו לא יהיה טוב יותר. המרכיב הקריטי הוא התחרותיות - ובוה לא נגוע. לא נגעו במונופול המלט נשר, לא ב'תנובות', לא בכניסות ולא בחברות הביטוח". גורמים בממשלה רוחים את הביקורת. "מוטב שהמבקרים יתאדו בסבלנות. המלצות הוועדה עוד לא הושלמו, אך הן יהיו בעלות עוצמה וצפויות לפגוע בכיסם של הגורמים החזקים בענף".

הריכוזיות הפיננסית: להמלצות אין שיניים

היוזמה: להגביר את התחרותיות בענף הפיננסים ההמלצות: ועדת הריכוזיות המליצה לאסור בעלות על עסקים פיננסיים וריאליים במקביל ו"להשטיח" פירמידות בשוק ההון הבעיה: הוועדה לא קיבלה החלטות דרסטיות מספיק, והיישום בוועדת הכספים עשוי לבטל חלק מההמלצות

את רו"ח ועדת הריכוזיות, שהנוסח הסופי שלו פורסם בשבוע שעבר, אפשר לראות לפחות כתחילתו של טיפול. הרו"ח צפוי להביא להפרדה בין עסקים פיננסיים לריאליים אצל הטייקונים - נוחי דנקנר, יצחק תשובה, משפחת עופר ואחרים - מה שאמור לצמצם ניגודי עניינים, להגביר את התחרותיות באמצעות הקצאה יעילה יותר של

הנחשבת ליקרה; וחנות בטוח מחירים בינוני. הנספחים לא העלו את הממצאים לפייסבוק, והכל - דווקא היו להם חומרים מצוינים. בארץ זכת חלב ודבש, שמן זית עולה ברשת יקרה ו-32 שקל לעומת 19 שקל בלבד בצרפת ובהולנד, 17.5 שקל בספרד ו-13 שקל באוסטרליה. ליטר חלב, שמחירו בישראל 6 שקלים, עולה בהולנד 4.4 שקלים, בצ'כיה 3.5 שקלים ובגרמניה 3 שקלים. את הנתונים האלה אפשר למצוא ברו"ח הוועדה הסופי, לצד מידע מרתק נוסף שמסביר מדוע יקר כל כך לחיות כאן. מהדור"ח עולה שביוורקטיה, מכסים ופרקטיקות לא תחרותיות של ספקים וקמעונאים הם הסיבות העיקריות למחירים הגבוהים של מוצרים בישראל לעומת מדינות המערב.

על פי הרו"ח, בשנים האחרונות השתלטו ספקים דומיננטיים על ספקים קטנים בשוק המזון, ובאמצעות אחיזה בנתחי שוק גדולים חדרו לשווקים נוספים והזינו מחדש את תהליך הריכוזיות. שטראוס, אסם, תנובה, החברה המרכזית למשקאות ויוניליוור נהפכו לענקיות הווללות את החברות הקטנות שמסביבן, בזמן ששופרסל העצימה את כוחה לאחר המיזוג עם קלאבמרקט שקרסה ב-2005.

עבודת הניתוח הזו מועילה ומבורכת, אך נדמה כי הוועדה לא הלכה רחוק בשלב המסקנות, וקשה למצוא בהן המלצה אופרטיבית שבאמת תצמצם את כוחם של השחקנים הגדולים בענף. לשם ההגינות יש לומר שמדובר רק באמצע הדרך: עד כה הוגשו מסקנות הנוגעות למכסים ולצרכנות, ולאחר פסח צפויה הוועדה להגיש את ההמלצות בתחום הרגולציה והתחרות. בין השאר יעסקו פרקים אלה באופן סידור המוצרים על המדף - אחת הסוגיות הקריטיות בענף השיווק.

"אנחנו בוחנים את כל שרשרת הערך", אומרים גורמים במשרד התמ"ת. "רק מהלך משולב של כמה רכיבים, בהם הורדת מכסים, עידוד עסקים קטנים על המרפס והגברת נגישות של מידע, יוביל להורדת המחירים". עד כה המליצה הוועדה על הורדת כמה מכסים בתחום הבשר, הנקניקים ומיצי הפירות, אך מכסים אחרים נותרו בעינם - למשל על יין, הלכה ודבש, שעליהם מוטל מכס של 12 שקל לק"ג. כמו כן המליצה הוועדה על מינוי נאמני צרכנות, שיסתובבו במרכזים ויפקחו על הנעשה ברשתות השיווק, ועל הקמת מאגר מידע מקוון להשוואת מחירים ברשתות השיווק.

"אני לא חושבת שהמלצות הוועדה יובילו לירידת מחירים", אומרת גלית אבישי, מנכ"לית ארגון אמון הציבור, שהיתה בעבר ראש המועצה לצרכנות. "ההמלצות רכות מדי, נותנות מענה שטחי לבעיה ובוודאי לא ימנעו את הסיטואציה בעתיד. אחת הבעיות המרכזיות היא שאין התייחסות לבחינת רמות המחירים והמכסים לעומת מדד יחס בינלאומי. מתווה המכסים מדורג מאוד, ובמקרים רבים מוביל לרמות מכסים שהן עדיין גבוהות. ההמלצות עוסקות

24.11x28.09	33	עמוד 24	הארץ - THE MARKER WEEK	29/03/2012	31425901-5
איגוד המוסכים - 16780					

הון ולצמצם את יוקר המחיה בטווח הארוך. גם ההמלצה "להשטיח" פרימיות בשוק ההון - כלומר לבזר שרשרות של חברות בבורסה שנמצאות כולן בשליטת טייקון אחד, כך שלא יהיו יותר משתיים-שלוש חברות כאלה בכל פרימדיה - אמורה לקדם את התחרותיות.

אלא שנראה כי גם במקרה זה הוועדה היתה יכולה להמליץ על צעדים נועזים יותר. ראש אגף התקציבים באוצר, גל הרשקוביץ, חושב שצריך היה לקבוע, בין היתר, איסור מוחלט על עסקות בעלי עניין, כלומר עסקות בין שתי חברות שבשליטת אותו אדם, ולהפקיע מידי הטייקונים את השליטה בקופות גמל. כעת צריך הו"ח לעבור את המכשול של ועדת הכספים בכנסת, כך שכלל לא בטוח שההמלצות שנכללות בו ימומשו באופן שעליו המליצה הוועדה.

מהלך אחר שאושר באחרונה בענף הפיננסים נוגע לתחום שהציבור הישראלי בקושי מודע לו - החסכונות לטווח הארוך. זאת לאחר שוועדת הכספים אישרה יוזמת חקיקה פרטית של ח"כ חיים כץ (ליכוד) בנוגע לגובה דמי הניהול בקופות הגמל, הפנסיה וביטוחי המנהלים.

בזכות יוזמה זו, שזכתה לברכת משרד האוצר לאחר משא ומתן ממושך, יופחתו רמי הניהול ב-1.05% החל בינואר 2013. להערכת כץ, בעקבות המהלך יעברו מדי שנה 300 מיליון שקל לידי הציבור. עם זאת, צעד זה עלול לעודד מיוזגים בכתי השקעות, שחלקם כבר החלו, דבר שיביא לצמצום התחרות בענף ועלול לפגוע בצרכנים באופנים אחרים.

גם העלויות הגבוהות של חוסר התחרותיות בענף הבנקאות נותרות בדרך כלל נסתרות מעיני הציבור. מאז פעילותה של ועדת בכר ב-2005, שהוציאה את ניהול קופות הגמל מהבנקים, לא נעשתה בענף זה שום פעולה מודתית שנועדה להיטיב עם הצרכנים.

ועדת טרכטנברג מצאה שזוהו ענף ריכוזי מאוד, שבו מתקיים ודאופול של בנק הפועלים ובנק לאומי השולטים ב-57% מהשוק, וכי חמש קבוצות בנקאיות גדולות שולטות ב-93% מהשוק. כיום בנקים נותנים למשקי הבית ריביות מגוחכות על הפיקרונות, ומנגד גובים עמלות גבוהות על פעולות שגרתיות. הם פועלים בשיטת מצליח: לקוח שלא פונה לבנק להתלונן ימשיך לשלם, ורוב הלקוחות הם כאלה. בעבר נחשפו ב-TheMarker ניירות עבודה של ועדת טרכטנברג, שמהם עלה כי לדעת חברי הוועדה, אם התחרות בענף תגדל - הציבור יוכל לחסוך כ-8 מיליארד שקל בשנה. מהניירות עלה עוד כי החיסכון לכל משק בית עשוי להסתכם ב-3,000 שקל בשנה, שיגיעו מהפחתת העמלות ומהעלאת הריבית על הפיקרונות.

הפרק על הבנקים בדו"ח טרכטנברג היה קצר יחסית, אך כלל המלצה להקים צוות שיבחן את התחרותיות בענף. הצוות, בראשותו של המפקח על הבנקים דודו וקן, הוקם בדצמבר ואמור לדון בין היתר בהקמתה של מערכת דירוג אשראי ללקוחות פרטיים שתשרת את כל הבנקים - ותקל על לקוח פרטי לקבל הלוואה מבנק שבו לא מתנהל חשבונו. "זו ועדה חשובה שמתנהלת הרחק מתשומת הלב הציבורית", אומר בכיר בשוק ההון. "יש לקוות שהוועדה תיתן המלצות עם שינויים שגם ייושמו בהתאם. יש על הפרק סוגיות רבות בנוגע לקידום התחרותיות, אך איש לא נוגע במגזר הבנקאי".

מחירי הרכב והדלק: התחרות עדיין רחוקה

היוזמה: להוריד את מחירי הרכב והמלצות: הוועדה לקידום התחרותיות בענף הרכב המליצה לפני חודש וחצי לאסור על יבואנים שמחזיקים ביותר מ-8% מהשוק לייבא יותר ממותג מכוניות אחד; לאסור על בעלות צולבת בין יבואנים לחברות הליסינג; להרחיב במידה ניכרת את היבוא האישי של המכוניות; ולהפחית את ההנחות שיבואני הרכב נותנים לחברות הליסינג הבעיה: יבואני הרכב עלולים לטרפד את יישום ההמלצות

מיוקר המחיה: המספרים רצים מול עיניו בכל תדלוק. ההוצאה על תחבורה בישראל נעה בין 25% ל-30% מהוצאות משק הבית, לעומת 15% בלבד בארה"ב. כולם נפגעים מכך, אבל במיוחד תושבי הפריפריה, שנאלצים להתנהל במכונית פרטית בגלל היעדר תחבורה ציבורית יעילה.

העלייה במחירי הדלק מיוחסת בדרך כלל למתיחות עם אירן או לסוגיה גיאופוליטית אחרת, אך למעשה כמחצית ממחירי הדלק נובעת ממסים שמטילה הממשלה - מע"מ ומס בלו. לפני כארבע שנים היה מחירה של חבית נפט גבוה יותר ממחירה כיום, אבל מאז העלתה הממשלה את המסים, וכך הגיע מחיר ליטר דלק ל-7.74 שקלים בשירות עצמי - והוא צפוי לעלות עוד.

בכמה הזדמנויות לאחר המחאה הפחיתה הממשלה מעט את המס בזמן שמחירי הדלק בעולם עלה, כדי שבסך הכול המחיר לא יעלה באופן דרסטי. מבחינת האוצר, האחראי על הקופה הלאומית, זהו מס אטרקטיבי במיוחד בגלל קלות הגבייה - היישר מהמשאבה, מבלי שבעלי עסקים יכולים לנסות להעלים חשבונות. "הממשלה מקובעת על המס הזה", אומר זאב גרואר, שלפני שנה ייסד קבוצת מחאה נגד מחירי הדלק. "מבחינתה, אם היא היתה יכולה להעביר את זה מבחינה ציבורית - היא היתה מעלה את המסים על הדלק אף יותר".

"אם המס על הדלק יירד באופן משמעותי, נצטרך לגבות את הכסף במקומות אחרים. מה נמסה במקום?", אומר בכיר במשרד ראש הממשלה. "בחודשים האחרונים הורדנו מעט את המסים האלה. כיחס לאירופה, מחיר הדלק בישראל אינו גבוה. בנוסף, דלק הוא מוצר מזהם, ולא רצוי שיהיה זול מדי".

פרט לדלק, גם מחירה של המכונית הפרטית ועלות התחזוקה שלה גבוהים, בשל מסי הקנייה הגבוהים והמבנה המעוות והלא תחרותי של ענף הרכב. יבואני רכב, שעבודתם לא תורמת להעלאת הפיריון במשק, נהפכו בשנים האחרונות למולטי מיליונרים ולמיליארדים בזכות "שולי רווח שהם שערווייה ובושה לממשלות ישראל", כפי שהגדיר זאת ירון זליכה.

באוגוסט מונה זליכה לראשות ועדה לקידום התחרותיות בענף הרכב, ולפני כחודש וחצי הגישה הוועדה את המלצותיה. בין היתר ממליצה הוועדה לאסור על יבואנים שמחזיקים ביותר מ-8% מהשוק לייבא יותר ממותג מכוניות אחד, לאסור על בעלות צולבת בין יבואנים לחברות הליסינג, ולהרחיב במידה ניכרת את היבוא האישי של המכוניות. כמו כן המליצה הוועדה להפחית את ההנחות שיבואני הרכב נותנים לחברות הליסינג, שפוגעות באופן ניכר במחירי המכוניות המשומשות עבור ציבור הנהגים הרחב. הוועדה המליצה גם לאפשר לחברות נוספות, מלבד יבואני הרכב המורשים, לייבא חלקי חילוף למכוניות, כל עוד הם לא קשורים ישירות לבטיחות הרכב.

מאז פרסום ההמלצות הוטחה ביקורת רבה בוועדה ונטען כי ההמלצות מרחיקות לכת מדי, ולכן חלקן לא ניתנות ליישום. "הרפורמה שלי לא מרחיקת לכת. זה המינימום שיכול לעבוד", אומר זליכה. "האם המינימום הזה גדול יותר מהמקסימום שהממשלה מסוגלת להעביר? עוד נראה, כי עדיין עובדים על שלב היישום".

אחד השחקנים בענף הרכב שתומך ברבות מההמלצות הם בעלי המוסכים, הסובלים מהריכוזיות ומהכוחנות של יבואני הרכב השולטים גם בענף חלקי החילוף. "המצב הוא של lose-lose", אומר רונן לוי, מנכ"ל איגוד המוסכים. "לקוחות בורחים מהמוסכים בגלל המחירים הגבוהים, ואנחנו מקבלים מהמטרה דיווחים על אלפי לקוחות שנוסעים בשבתות לשטחים כדי לטפל במכונית במחיר נמוך יותר, אף שבמוסכים רבים באזור משתמשים בחלקי חילוף שנגנבו ממכוניות ישראליות".

מלבד חוסר התחרותיות, גורם מרכזי למחירן הגבוה של המכוניות הוא מסי הקנייה, מהגבוהים בעולם המערבי. ב-2005-2009 הנהיגו הרשויות מדיניות של הורדה במסי הקנייה, אבל לאחר מכן הוחלט להסיטה לטובת מכוניות פחות מזהמות כחלק ממדיניות "מיסוי ירוק". כיום מסי הקנייה הם כ-80% ממחירה של המכונית, פי חמישה מהמסים באירופה לפי מחקר של מכון ירושלים לחקר שווקים.

לדברי גורם המכיר את ענף הרכב, החלטה על הורדה דרסטית במסי הקנייה יכולה להוביל לצמצום ניכר במחירי

המכוניות. "הצרות מתחילות במסים הגבוהים שמטילה המדינה. עד לפני עשור שדר מיסוי גבוה גם בענף מכשירי החשמל, במוצרים כמו מכוניות כביסה, תנורים ומוצרי אלקטרוניקה. כיום מחיריהם של המוצרים האלה פשוט צנחו, בגלל ירידה חדה במסים. דבר כזה אפשרי גם בענף הרכב".

מחירי הדיור: האוהלים לא עזרו

היוזמה: להחיל את מחירי הדירות ההמלצות: המלצות ועדת טרכטנברג, שאושרו בהחלטת ממשלה, כוללות שורה של מהלכים, שהעיקרי שבהם הוא שיווק קרקע לבניית 187 אלף יחידות דיור למשך חמש שנים - מהן 40 אלף בדיוור בר השגה. כמו כן, רפורמה בחוק התכנון והבנייה אמורה לזרז את תהליכי התכנון וכך להגדיל את היצע הדירות בשוק הבעיה: הקריטריונים שאישרה הממשלה לדיור בר השגה לא יסייעו למעמד הביניים, אלא למגזר החרדי; הרפורמה בחוק עלולה לטרבל את תהליכי התכנון

מלכת ההוצאות של המשפחה הישראלית היתה ונשארה ההוצאה על הדיור - כשליש מההוצאות של משק בית ממוצע. בשבוע שעבר עסקה הממשלה במרץ בהעברת שני מהלכים מרכזיים להורדת מחירי הדיור: אישור פרק הדיור של ועדת טרכטנברג והרפורמה בחוק התכנון והבנייה שזכתה לכינוי הציני "רפורמת המרפסות". הראשונה אושרה בהחלטת ממשלה והיא כוללת שורה של מהלכים, שהעיקרי שבהם הוא שיווק קרקע לבניית 187 אלף יחידות דיור למשך חמש שנים, 40 אלף מתוכן דירות בדיוור בר השגה (החלטות שמועצת מקרקעי ישראל קיבלה עוד קודם לכן), בתקווה שההגדלה המסיבית של ההיצע תוביל לירידת מחירים.

המהלך השני היה אמור להסתיים בהצבעות בקריאה שנייה ושלישית בכנסת, אך בשל התנגדות של סיעת ישראל ביתנו נדחתה ההצבעה לתחילת המושב הבא של הכנסת, ואולי אף למועד מאוחר יותר. ההתנגדות נגעה לסוגיה שעוררה את הביקורת החריפה ביותר בנוגע ליישום המלצות טרכטנברג - הטענה שסעיפי חוק שנועדו להיטיב עם מעמד הביניים הוסטו לכיוון סיוע לציבור החרדי, משום שבניגוד להמלצה המפורשת של הוועדה, אין התייחסות ל"מיצוי כושר השתכרות" כקריטריון בדיוור בר השגה.

ההחלטה שהעבירה הממשלה מבוססת על היוזמה של שר הבינוי והשיכון, אריאל אטיאס מ"ס, שלפיה יינתנו נקודות זיכוי לפי מספר שנות נישואין. קריטריון זה נתן עדיפות לזוגות חרדים שיוכלו לקבל מקסימום של 70 נקודות זיכוי. מנגד, הציבור היהודי-חילוני, שמתחתן בגיל מאוחר יחסית, יוכל להגיע למקסימום של 30 נקודות זיכוי בעבור שירות סדיר ומילואים של שני בני הזוג.

בלי קשר לסוגיית החרדים, נמתחה על הרפורמה ביקורת חריפה מצד שורה של ח"כים מהאופוזיציה ומארגונים חברתיים וסביבתיים. הם טענו כי הרפורמה אנטי דמוקרטית, אנטי חברתית ואנטי סביבתית, שוללת מהציבור את הזכות לערער על תוכניות בנייה ומקימה מנגנונים עוקפי תכנון. עוד טוענים המתנגדים שהחוק מכשיר פוליטיזציה של ועדות התכנון וכי הוא מיטיב עם בעלי ההון ועלול להוביל לשחיתות.

גם גורמים שתמכו בעבר ברעיון המקורי של הרפורמה גילו לקראת סיום הליכי החקיקה שהחוק החדש, בן 600 הסעיפים, עלול שלא לפשט את תהליכי התכנון אלא דווקא לסרב אותם - בשל חקיקת משנה מורכבת והקמת ועדות חדשות. לדברי עו"ד יורם תגבי, ראש פורום קניין בלשכת עורכי הדין, הרפורמה אינה מחויבת המציאות. "לא הרפורמה של המרפסות ולא של החלונות תוריד את מחירי הדירות, אלא העסקת כוח אדם איכותי ומיומן במינהל מקרקעי ישראל ובלשכות התכנון. בזכות הזדמנה תקציבית, יש כיום כוח אדם איכותי - רואי חשבון, שמאים ועורכי דין - בלשכות מיסוי המקרקעין. אפשר לעשות דבר זה במינהל ובלשכות התכנון". לדברי עו"ד גיל גן-מור מהאגודה לזכויות האזרח,

את הכסף שיוזרד לטמיון בעמלות וכדמי ניהול קשה מאוד לראות, אבל בכל הנוגע לתחבורה, האזרח הממוצע לא יכול להתעלם

24.35x28.23	34	עמוד 24	הארץ - THE MARKER WEEK	29/03/2012	31425904-8
איגוד המוסכים - 16780					

תצלום: אמיל סלון

נוסעים ממתנים לרכבת הקלה בירושלים. מחירי הדלק עולים והתחבורה הציבורית לא נותנת מענה הולם

מעליית תעריפי החשמל ב-15% במהלך 2011. בשבוע שעבר נקבע שהחל באפריל יעלה מחיר החשמל ב-9% נוספים. לפי הערכות, בשנתיים הקרובות יעלו תעריפי החשמל ב-9% נוספים. ברשות החשמל, המפקחת על חברת החשמל, מסבירים את עליית המחירים במחסור בגז הטבעי - הנובע מכמה מקרי חבלה בצינור הגז ממצרים - ובהידרדרות מאגר ים תטיס, שאילצו את חברת החשמל להשתמש בסולר יקר. הדיון הציבורי על מחירי החשמל נגע בנקודה נוספת: חוסר היעילות של חברת החשמל - חברה עם ועד עובדים חזק ומשכורות גבוהות, שעובדיה מקבלים חשמל בחינם. בשש השנים האחרונות נעשו ניסיונות לבצע שינוי מבני בחברת החשמל, כך שהחברה תספק רק 80% מהצריכה הכללית והיתר ייוצר על ידי יצרנים פרטיים. צעד כזה אמור להוביל לירידת מחירים, אך הוא לא צלח בגלל לחצים שהפעילה החברה. בחברת החשמל דוחים את הטענות לגבי חוסר היעילות של החברה. "גם אם יטרו את כל העובדים זה לא ישנה את מחיר החשמל, כי רובו מבוסס על דלק", מסבירים גורמים בחברה. ברשות החשמל תולים תקוות בגז מקידוח תמר, שצפוי להיות מזורם למערכת בעוד כשנה. "למעשה, הקידוח הזה כבר נכנס למערכת השיקולים שלנו, וגורם לכך שהעליות של היום מתונות יותר."

נטל המס: ההורים קיבלו הטבה, אך המסים העקיפים לא ירדו

היוזמה: להקל את נטל המס ההמלצות: ועדת טרכטנברג המליצה לתת שתי נקודות זיכוי לאבות לילדים עד גיל 3; להגדיל מס על רווחי הון ודיווידנדים ל-25%; להעלות את מס החברות ל-25%; להעלות את מדרגת המס למשתכרים יותר מ-40 אלף שקל מ-45% ל-48% הבעיה: המסים העקיפים נותרו בעינם, וההקלה חסרת משמעות עבור השכבות החלשות

מחירי המים והחשמל: החשבונות טסים מעלה

היוזמה: להוריד את מחירי המים והחשמל ההמלצות: ועדת טרכטנברג המליצה לבחון את האפשרות להוזיל את תעריפי המים לציבור באמצעות שינויים חשבונאיים בפעילות תאגידי המים; בשש השנים האחרונות נעשה ניסיון לערוך רפורמה במשק החשמל, כך שיצרנים פרטיים ייכנסו לענף ותתעורר תחרות במחירים הבעיה: במקום להוריד את מחירי המים הוגדלה הקצאת המים במחיר מסובסד - מה שמיטיב בעיקר עם משפחות מרובות ילדים ולא משיבוע מהותית על גובה החשבון של צרכנים אחרים; הרפורמה במשק החשמל נדחית שוב ושוב בגלל לחצים של חברת החשמל

את כל עליות המחירים מלווה כצל גורם אחר קבוע: המס. המסים הם כלי מדיניות בצמצום פערים חברתיים, אך הם משפיעים גם על יוקר המחיה - בעיקר בשל המע"מ בסך 16% המוטל אפילו על המים, אבל גם בשל שורה של מסי קנייה המוטלים על מוצרים שונים. המסים העקיפים האלה מוטלים באופן שווה על כלל האוכלוסייה, ללא קשר לרמת ההכנסה, ולכן פוגעים יותר באוכלוסיות חלשות. בשל ההכנסות הנמוכות שלהן הן מוציאות יותר כסף על מסים עקיפים, באופן יחסי להכנסתן.

בהמלצותיה התייחסה ועדת טרכטנברג כמעט רק לסוגיית המיסוי הישיר, גם מתוך ראיית המסים ככלי לצמצום פערים. ההחלטה המשמעותית ביותר שלה, מבחינת הטבה עם מעמד הביניים, היא מתן שתי נקודות זיכוי לאבות לילדים עד גיל 3, שמיושמת מאז ינואר. באותו מועד נכנסה לתוקף החלטה קודמת של הממשלה - להעניק נקודת זיכוי נוספת לאמהות לילדים עד גיל 5, שהתקבלה בעקבות מאבקה של עו"ד ורד פרי למען הכרה בהוצאות על טיפול בילדים כהוצאות מוכרות למס הכנסה. המלצות נוספות של טרכטנברג שאישרה הממשלה הן הגדלת מס רווחי הון ודיווידנדים ל-25%, העלאת מס החברות ל-25% והעלאת מדרגת המס למשתכרים יותר מ-40 אלף שקל מ-45% ל-48%.

לדברי עו"ד ור"ח ד"ר תמיר שאנן ממשרד זיסמן-אהרונ"י גייר, המלצות אלה כלל לא עוזרות לאוכלוסייה הענייה. "סף המס בישראל נמוך מאוד: אשה ללא ילדים המרוויחה 5,000 שקל בחודש לא משלמת מס בכלל, ואם יש לה ילדים היא משלמת מס רק משכר של 7,000 שקל ויותר. לכן להורדת מסים ישירים אין שום משמעות עבור פלח האוכלוסייה הזו. הצעדים שהיו יכולים לעזור לאוכלוסייה זו הם הורדת המע"מ והגדלת מס ההכנסה השלילי. בעבר, כשרצו לעזור לתושבי אילת, פשוט ביטלו שם את המע"מ".

בשנתיים האחרונות הגיע יוקר המחיה גם לחשבונות. מחירי המים עלו בעשרות אחוזים לאחר הקמת תאגידי המים העירוניים, שהחליפו את מחלקות המים והביוב בכל עירייה. הממשלה הסבירה את המהלך בצורך המקיף בהשקעה בתשתיות המים, שהרשויות המקומיות הזניחו שנים ארוכות. 54 תאגידי מים הוקמו ברחבי ישראל, וכיום ברור שחלקם מיותרים לחלוטין ויכולים להתאגד במסגרות אזוריות גדולות יותר. ועדת טרכטנברג אמנם גיבתה את הרפורמה בתחום, אך המליצה לבחון את האפשרות להוזיל את תעריפי המים לציבור באמצעות שינויים חשבונאיים בפעילות התאגידיים. רשות המים, בתגובה, הגדילה את הקצאת המים במחיר נמוך יחסית - אך המחיר עצמו לא ירד, מלבד בקרב צרכני מים כבדים כמו משפחות מרובות ילדים. בשורה התחתונה, למרות פעילות עיקשת של פעילים חברתיים - הכולט שבהם הוא ג'קי אדרי מדימונה שאף שבת רעב במשך שלושה שבועות - מחירי המים לא ירדו, ולא צפויים לרדת גם לאחר גשמי הברכה של החורף האחרון. מנגד, באחרונה אושרה בוועדת הכספים החלטה לתת לכ-200 אלף נכים הנחה בתשלומי המים.

המכה החדשה היא עליית מחירי החשמל. חשבון החשמל האחרון, עבור ינאור-פברואר, היכה בתדהמה צרכנים שלא היו רגילים לקבל חשבונות גבוהים מ-1,000 שקל. הדבר נבע הן מצריכה מוגברת של חשמל בחורף קר מהרגיל והן

הכנסת קריטריונים ברורים של דיוור בר השגה לתוך סעיפי החוק החדש היא קריטית כדי להוריד את מחירי הדיוור עבור מעמד הביניים. "החלטת הממשלה בנוגע לדיוור בר השגה בעייתית הן בגלל הקריטריונים שהיא מציבה, והן מפני שהיא רלוונטית רק לקרקעות המדינה. זה בהחלט לא בטל בשישים, אבל עדיין חשוב להטמיע דיוור בר השגה בהליכי תכנון, כדי שזה יהיה נתון קבוע בהליכי התכנון ויחול גם על קרקעות פרטיות - ויש הרבה כאלה באזורי הביקוש של ירושלים, חיפה ותל אביב".

מהלך חשוב בתחום הדיוור נוגע לעידוד הבנייה להשכרה. ב-2007 נכשלה היוזמה לחקיקת חוק עידוד בנייה להשכרה שיזם שר השיכון דאז, מאיר שטרית. כיום מקדם איאס תוכנית שונות של בנייה להשכרה בשיתוף פעולה עם המגזר הפרטי, שעיקרן מתן הנחות על הקרקע תמורת התחייבות של הקבלנים לבניית דיוור להשכרה לטווח ארוך. כמה מכרזים מסוג זה כבר יצאו לדרך, אך גם למהלך הזה יש מתנגדים. בעיריית הרצליה, לדוגמה, יזמו תוכנית שלפיה עיריית יקבלו קרקעות בחינם מהמדינה, והן יכנו עבור התושבים דיוור להשכרה.

"הפתרון שמציעים כיום לא יחזיק מעמד יותר מדוד אחד או שניים, כי לבסוף הקרקע תעבור ליזמים פרטיים והדירות ייעלמו בשוק החופשי", מסביר צביקה הדר, סגן ראש עיריית הרצליה שהיה מיוזמי הרעיון. לפי המתווה שגיבשה העירייה, היא תבנה דירות שיושכרו לצעירים לעשר שנים, תקופה שבה יוכלו לחסוך לצורך קניית דירה. לפי המודל הזה, הדירות יישארו לצמיחת בידי העידייה. לצורך כך, הרשות המקומית תקים חברה עירונית שתדאג לתחזוקה שוטפת של הדירות ולשיפוצן מדי כמה שנים.

"אומרים שהמגזר הציבורי לא יודע לנהל? זה לא נכון", אומר הדר. "מספיק להביט כיצד מתחזק הפארק העירוני בהרצליה. אני לא מבין את ההיגיון של המדינה, שפונה תמיד למגזר הפרטי. ערכנו מסע שכנוע בממשלה כדי לקדם את התוכנית הזו, אבל לצערי נכשלנו".

גורם בכיר במשרד ראש הממשלה דוחה את הטענות. "עיריות לא מבינות בנדל"ן. בעיה נוספת היא שלעיריות יהיה כוח לקבוע מי יגור בדירות האלה ומי לא". למרות ההסתבכות של רפורמת התכנון, אותו הבכיר אופטימי לגבי ירידת המחירים בשוק הדיוור. "ראש הממשלה זיהה שתי בעיות - הבעלות על הקרקע והאטיות שבה תוכניות בנייה יוצאות לפועל. הרפורמה עונה על שתי הבעיות האלה. ברגע שיהיה היצע מספיק של קרקעות ואפשר יהיה לשווק אותן בקצב סביר - המחירים יירדו, גם באזורי הביקוש".